

Son Posta Gazetesi

Son Posta gazetesi, M. Zekeriya Sertel, Selim Ragıp Emeç, Ekrem Uşaklıgil ve Halil Lütfü Dördüncü tarafından 27 Temmuz 1930'da yayınlanmaya başlamıştır. Gazetenin yönetim yeri İstanbul'da Nuru Osmaniye Şeref (Çatal Çeşme Sokak No: 25/1) Sokağında, Tasvir-i Efkâr gazetesinin bulunduğu eski binanın üç odasıydı. Sekiz sayfa olarak yayın hayatına başlayan Son Posta'nın fiyatı ise 5 kuruştur.

Son Posta gazetesini kuran dört kişinin de siyasi duruşları birbirinden farklıydı. Diğerlerine göre daha tecrübeli olan Zekeriya Sertel, gazetenin kuruluş yıllarında yayın politikasına yön veren isimdi. Sertel'in, en belirgin özellikleri sosyalist kimliği ve muhalif duruşuydu. Selim Ragıp Emeç ve Ekrem Uşaklıgil ise daha liberal çizgide isimlerdi. Selim Ragıp Emeç, gazetenin yayın politikasında zaman zaman etkisini gösterse de gazetenin kurulduğu yıllarda genellikle arka planda kalmıştır. Ekrem Uşaklıgil ise II. Dünya Savaşı yıllarında yazdığı başyazılar dışında gazetenin yayın politikasına fazla müdahale etmemiştir. Babıâli'de elinin sıklığıyla tanınan Halil Lütfü Dördüncü ise daha çok gazetenin mali ve teknik işleriyle ilgilenmiştir.

Son Posta gazetesi yayın hayatına rakiplerine karşı iddialı bir şekilde başlamıştır. Son Posta'nın yayın hayatına başladığı dönemde Cumhuriyet, Akşam, Ulus ve Vakit gibi önemli gazeteler yayınlanmaktaydı. Halil Lütfü Dördüncü, hatıralarında Akşam gazetesi idarecilerinin, Son Postanın çıkmasına yönelik *"Ellerindeki parayı da harcayacaklar, yazık olacak"* şeklindeki sözlerine yer vererek, başarılı olmak için çok çalıştıklarını belirtmiştir. Akşamları yayınlanan Son Posta gazetesi, rakibi niteliğindeki Akşam gazetesi ile kıyasıya bir rekabete girişmiştir. Bu amaçla Ekrem Uşaklıgil, sabah gazetelerini tarayarak önemli haberleri derlemiş, Halil Lütfü Dördüncü ise gazetenin mali işleriyle yakından ilgilenerken Anadolu'daki bayi ve muhabir teşkilatını kurmuştur. Anadolu'dan gelen haber ağını güçlendirmiştir. Bu sayede Son Posta'nın satış miktarı, akşam yayınlanmasına rağmen sabah gazetelerini geçmiş ve Anadolu'da en çok satan İstanbul gazetesi haline gelmiştir. Halil Lütfü Dördüncü, bu nedenle gazetesini *"Taşraya karşı sabah, İstanbul için akşam gazetesi"* şeklinde nitelendirmiştir.

Gazetenin daha ilk sayısında yer alan *"Boğuluyoruz, Biraz Hava İstiyoruz"* başlıklı yazısıyla muhalif duruşunu ortaya koyan Zekeriya Sertel, ilerleyen süreçte de bu duruşunu devam ettirerek tek parti yönetimine ve baskı rejimi olarak nitelendirdiği hükümete karşı sert yazılar yazmıştır. Son Posta, bu dönemde Arif Oruç'un çıkarttığı Yarın gazetesinden sonra hükümete muhalif olan ikinci gazete olmuş ve büyük bir ilgi görmüştür. Son Postanın yayın politikasını iktidar yanlısı haber anlayışına duyulan tepkiler şekillendirmiştir. Bu nedenle gazetenin logosu *"Son Posta halkın gözüdür, Son Posta halkın kulağıdır; Son Posta halkın dilidir"* şeklinde belirlenmiştir.

Son Posta, Cumhuriyet Halk Fırkasına rakip olarak kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkasını desteklemiştir. Tek Parti iktidarını sert şekilde eleştiren Zekeriya Sertel, Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kuruluşunu coşkuyla karşılamış ancak körü körüne bir parti destekçiliği yapmaktan da uzak durmuştur. Demokrasiyi ve çok partili hayatı savunan Son Posta, Serbest Cumhuriyet Fırkasının kurulacağından öğrenilmesinden sonra işçileri ve köylüleri temsil eden üçüncü bir partinin kurulması için de yayın yapmıştır. Son Posta'nın üzerinde çok durduğu konulardan biri devletçilik olmuştur. Gazete, devletçiliğin bir devlet kapitalizmi biçiminde değil de, tam anlamıyla halka hizmet eden ve memleketin kalkınmasına yardım eden bir biçimde uygulanmasını savunmuştur. Devlet kurumlarının kâr için değil, hizmet için çalışmaları gerektiğini savunan gazete, devletin özel sermaye sahiplerine ve özel teşebbüse destek olmasını da eleştirmiştir. Hatta bu konuyla ilgili olarak Kırklareli, Alpullu'da kurulan ilk özel şeker fabrikasına karşı bir kampanya başlatmıştır.

Gazetenin iddiasına göre kilosu yurt dışından 36 kuruşa getirilen şekeri bu fabrika 70 kuruşa satmakta ve devlet de buna göz yummaktaydı. Gazetenin bu yayınlarından rahatsız olan fabrika sahibi Hayri İpar, ticari itibarını kırmak, şeref ve haysiyetini zedelemek suçlamalarıyla yazının sahibi olan Zekeriya Sertel'i ve gazetenin sorumlu müdürü olan Selim Ragıp Emeç'i mahkemeye vermiştir. Dava sonunda her ikisi de üçer sene hapse mahkûm olmuştur. Sultan Ahmet Cezaevine gönderilen Zekeriya Sertel bir buçuk yıl sonra genel afla serbest bırakılmıştır.

Zekeriya Sertel, cezası sonrasında bir taraftan Son Posta'daki çalışmalarına devam etmiş diğer taraftan da hapse girmeden önce Yunus Nadi ile yayınlamaya başladıkları Hayat Ansiklopedisi'ndeki çalışmalarını sürdürmüştür. Bir süre sonra Zekeriya Sertel ile gazetenin ortaklarından Ekrem Uşaklıgil ve Selim Ragıp Emeç'in arasında bir anlaşmazlık çıkmıştır. Gazetenin yayın politikasından kaynaklanan bu anlaşmazlık sonucunda Halil Lütfü Dördüncü ile Zekeriya Sertel gazetede sermayelerini alarak ortaklıktan ayrılmışlardır. Bu iki isim, Ahmet Emin Yalman'la birlikte 1934 yılında Tan gazetesini yayınlamaya başlamıştır.

Son Posta gazetesinin teknik görünümü ve teması zaman içerisinde değişikliğe uğrasa da düzenli bir işleyişi vardı. Son Posta'nın, yayın hayatına başladığı dönemde gazetenin birinci sayfasında Zekeriya Sertel'in, "M. Zekeriya" imzasıyla başyazılarını yazdığı "Her Gün" isimli köşe ve haberler bulunuyordu. Gazetenin ikinci sayfasında Orhan Ural'ın ünlü "Pazar Ola Hasan Bey" karikatürleri, iç haberler ve halkın gündelik sorunlarına yer veren "Halkın Sesi" köşesi bulunmaktaydı. Üçüncü sayfada "İster İnan, İster İnanma" başlığı altında kısa yazılar ve zaman zaman günün önemli olaylarının değerlendirildiği "Bugünün Meselesi" adlı köşe yer almaktaydı. Aynı sayfanın üst kısmında "Resimli Makale" köşesi ile önce imzasız daha sonra ise Peyami Safa imzasıyla çıkan haberler, gazetelere ve hükümete çeşitli eleştiriler getiren "Dedikodu" köşesi ve Sertel'in başyazısının devamı bulunmaktaydı. Gazetenin dördüncü sayfasında ise memleket haberleri ile müzik, spor ve sinema haberleri yer almaktaydı. Gazetenin beşinci sayfasında "Hanım Teyze" imzasıyla kadına ve aşka dair yazılar ile güzel sözlere, bedava ilan sütununa, dış haberlere ve roman tefrikalarına yer verilmişti. Altıncı sayfa ise bir konuyla ilgili hikâyeye şeklinde yazılmış makalelere, bilmecelere ve çocuk sütununa ayrılmıştı. Gazetenin yedinci sayfasında ise darp ve cinayet haberleri, sağlık köşesi ve reklamlar bulunmaktaydı. Sekizinci sayfada ise genellikle irili ufaklı ilanlar yer almaktaydı. Son Postadaki haberler ve köşe yazıları, 1930'lu yıllarda zaman zaman değişiklik göstermekle birlikte genellikle belirtilen şekildeydi.

Son Posta gazetesi, Zekeriya Sertel'in ayrılmasından sonraki süreçte de mevcut sayfa düzeni ve haber çeşitliliği ile yayın hayatına devam etmiştir. Daha önce Hakkı Tarık Us'la gazetecilik tecrübesi yaşamış olan Selim Ragıp Emeç, bundan sonraki süreçte gazetenin yayın politikasını belirleyen kişi olmuştur. Ekrem Uşaklıgil ise daha geri planda kalmıştır.

Zekeriya Sertel sonrasında gazetede meydana gelen en önemli değişiklik gazetenin yayın politikasında olmuştur. Son Posta bu yeni dönemde, Sertel döneminde olduğu gibi Cumhuriyet Halk Fırkasına karşı sert muhalefet anlayışını bırakmıştır. Bu dönemde gazetenin sayfa sayısı arttırılmış ve on ikiye çıkarılmıştır. İçerik bakımından başyazısız olarak çıkan gazetenin birinci sayfasında haberler, ikinci sayfasında yine Orhan Ural'ın "Pazar Ola Hasan Bey" karikatürleri, üçüncü sayfasında şehrin sorunlarının dile getirildiği "İster İnan, İster İnanma" köşesi ve yine aynı sayfanın üst kısmında "Resimli Makale" köşesi yer almıştır. Gazetenin dördüncü sayfası memleket haberlerine, beşinci sayfası ise dış haberlere ve roman tefrikalarına ayrılmıştır. Altıncı sayfada "Tarihi Musahabeler" köşesine ve okuyucu mektuplarına yer verilmiştir. Gazetenin diğer sayfaları ise tarihi tefrikalara, spor ve sinema haberlerine, bilmecelere, ilanlara ve reklamlara ayrılmıştır.

Son Posta, II. Dünya Savaşının getirdiği ekonomik sıkıntılardan ve özellikle de yaşanan kâğıt sıkıntısından etkilenmiştir. Gazete, savaş yıllarında 8 sayfa olarak basılmış ve 5 kuruşa satılmıştır. Gazetenin birinci sayfasında dış haberlere fazlaca yer verilmiştir. Ayrıca ülke gündemine ait haberler kırmızı ve siyah renkli harflerle dikkat çekici şekilde sayfadaki yerini almıştır. İkinci sayfada “*Dâhili Haberler*” başlığı altında ülkedeki önemli olaylara yer verilmiştir. II. Dünya Savaşı’nın ilk yılı olan 1939’da ve savaşın son yıllarında yayınlanan “*Her Gün*” köşesinde Ekrem Uşaklıgil, Selim Ragıp Emeç ve Muhittin Birgen imzalı yazılar yer almıştır. Halit Fahri Ozansoy tarafından yazılan “*Edebiyat Köşesi*” ise gazetede aralıklarla yer bulmuştur.

Gazetenin II. Dünya Savaşı yıllarında yayınladığı roman tefrikalarında Halit Ziya Uşaklıgil, Reşat Ekrem Koçu, Muazzez Tahsin Berkant, Zeynel Besim Sun gibi önemli yazarların imzaları görülmektedir. Ayrıca “*Resimli Hikâye*” ve Orhan Ural’ın karikatürleri de ikinci sayfada yer almıştır.

Üçüncü sayfada Selim Ragıp Emeç’in yazdığı “*Siyaset Âlemi*” köşesinde genellikle dünyada meydana gelen olaylara ve bazı sorunlara yer verilmiştir. Ülke gündemindeki olaylar ise nadiren ele alınmıştır. Bu köşedeki yazılardan bazıları: “*Japonya Faşizme Gidiyor mu?*”, “*Amerika’nın Son Mesajı: İtalya’ya İhtar Manası*” ve “*İtalya’nın Afrika’daki Tahdişatı Kim İçin ve Ne İçin*” başlıklarını taşımaktadır. Bu dönemde gazetenin dördüncü sayfası “*Memleket Haberleri*” köşesine ayrılmıştır. Burada ülkenin farklı bölgelerinden önemli haberlere yer verilmiştir. Aynı sayfada okuyucuların sağlıkla ilgili sorunlarına da “*Ev Doktoru*” köşesinde yanıt aranmıştır.

Beşinci sayfada ise “*Harici Telgraflar*” köşesinde yabancı ülkelerdeki bazı olaylara dair haberlere yer verilmiştir. Bununla birlikte İsmet Hulusi’nin günlük olayları kaleme aldığı “*Hadiseler Karşısında*” köşesi ile “*Teyze*” imzasıyla yayınlanan “*Gönül İşleri*” köşesi de beşinci sayfada yer almıştır. Gazetenin altıncı sayfasında ise genellikle magazin haberlerine, bulmaca, şiir, reklam ve ilanlara yer verilmiştir. Yedinci sayfada ise Kadircan Kafli’nin “*Tarihten Sayfalar*” köşesindeki yazılarıyla, İsmet Hulusi’nin “*Tiyatro*” köşesi yer almıştır. Sekizinci sayfanın büyük bölümünde reklamlara yer verilmiştir. Ayrıca bu sayfada roman tefrikalarına, hikâyelere, denemelere ve önceki sayfalarda yarım kalmış olan makalelerin devamlarına da yer ayrılmıştır. Bunların dışında, Falih Rıfkı Atay, Ercüment Ekrem Talu ve Nusret Safa Coşkun’un yazılarıyla, Hüseyin Cahit Yalçın’ın tercümelemleri de Son Posta’da yer bulmuştur.

Son Posta gazetesi, Ziya Şakir, Muhittin Birgen, Arif Cemil, Ebubekir Hazım, Cemil Topuzlu, Halit Ziya Uşaklıgil, Mustafa Asım Çalıköğlü, Arif Lütfi Kenber, Rahmi Apak ve Resneli Niyazi Bey gibi önemli isimlere ait yazı dizileri, hatıralar ve tarihi tefrikaları da yayınlamıştır. Son Posta, bu özelliğiyle İttihat ve Terakki başta olmak üzere yakın dönem siyasi tarihi araştırmaları için önemli bir kaynak niteliğindedir. Gazete ayrıca popüler tarih yazıları açısından da oldukça zengin bir kaynaktır.

Son Posta gazetesi, II. Dünya Savaşı’nın ilk yıllarında savaş karşıtı bir yayın politikası izlemiştir. Selim Ragıp Emeç, Ekrem Uşaklıgil ve zaman zaman da Feridun Osman Menteşeoğlu tarafından yazılan başyazılarda savaşın getireceği zararlara ve sorunlara değinilmiştir. Savaş yıllarında gazetede atılan manşetler genellikle, II. Dünya Savaşı’na ve Türkiye’nin takip ettiği dış politikaya dairdir. Gazetede, Emekli General Hüseyin Hüsnü Emir Erkilet de II. Dünya Savaşına dair birçok yazı yazmıştır. Selim Ragıp Emeç, yazılarında sadece II. Dünya Savaşı’ndaki genel durumu anlatmakla yetinmemiş, yabancı dil bilgisi sayesinde dış basından aldığı haberleri de yorumlayarak okuyuculara sunmuştur.

Son Posta, II. Dünya Savaşı sonrasında iç ve dış politikada meydana gelen gelişmeler nedeniyle temkinli bir yayın

politikası takip etmiştir. Ekrem Uşaklıgil'e göre gazetenin yayın politikasında daha baskın bir rol oynayan Selim Ragıp Emeç, savaş sonrasında dış politikada batı yanlısı bir tavır takınmış ve SSCB aleyhinde sert yazılar yazmıştır.

II. Dünya Savaşı sırasında iç politikada hükümet aleyhine haberler yayınlamayan Son Posta, savaş sonrasında da bu çizgisini bir süre devam ettirmiştir. Savaşın sona ermesinden sonra hükümeti eleştiren haberlerini arttıran Tan ve Yeni Sabah gazetelerinin aksine Son Posta'da zaman zaman çıkan köşe yazıları ve küçük haberler dışında hükümete muhalif haberlere yer verilmemiştir. Ancak 1946'da Demokrat Parti'nin kurulmasıyla birlikte Son Posta'nın bu tavrı değişmiştir. Gazete, yeni parti hakkındaki haberlere her geçen gün daha fazla yer vermiştir. Özellikle 1946 seçimleri yaklaştıkça Demokrat Parti'yi ön plana çıkaran makaleler yayınlamıştır. Son Posta, 1946-1950 yılları arasında Demokrat Parti'yi coşkuyla desteklemiştir.

1950'li yıllarda İsmet Bozdağ, "Bu Sabah", Sacit Yüner "Kısaca", Ercüment Ekrem Talu ise "Bu Gün de Bu" isimli köşelerinde yazılarını yayınlamışlardır. Bu dönemde gazetenin yazar kadrosuna dâhil olan Asım Çalıkoğlu ise 1961 yılının sonuna kadar önce "Göz Kulak" daha sonra ise "Dereden Tepeden" isimli köşelerindeki yazılarıyla gazeteye katkı yapmıştır. Son Posta'nın kapanmasından bir süre önce Selim Ragıp Emeç'in oğlu Çetin Emeç, "Günün İçinden" köşesinde yazmıştır. Çetin Emeç, 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra, babasının ceza sürecinde Son Posta gazetesinin yönetimini devralmıştır. Ocak 1962'den itibaren ise Necip Fazıl Kısakürek tarafından yazılan başmakaleler ve fıkra yazıları gazetenin sütunlarında yer bulmuştur. Son Posta gazetesi 26 Kasım 1962'ye kadar yayın hayatını devam ettirmiştir.

Erol KARCI

KAYNAKÇA

EMEÇ, Ali Selim, **Bir Ulusal Gazetenin Siyasal Serüveni: Son Posta 1950-1960**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı Genel Gazetecilik Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Cüneyt Akalın, İstanbul 2010.

KABACALI, Alpay, **Türk Basınında Demokrasi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1994.

KOÇAK, Cemil, **Belgelerle İktidar ve Serbest Cumhuriyet Fırkası**, İletişim Yayınları, İstanbul 2014.

ÖZDEMİR, Ali Ulvi, "İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Serteller ve Tan Gazetesi (1939-1945)", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S 49, Bahar 2012, s.179-216.

ÖZTEKİN, Hülya, **Tan, Serteller Yönetiminde Muhalif Bir Gazete**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2016.

SERTEL, Sabiha, **Roman Gibi (Anılar), 1919-1950**, Ant Yayınları, İstanbul 1969.

SERTEL, Zekeriya, **Hatırladıklarım**, Gözlem Yayınları, İstanbul 1977.

TOPUZ, Hıfzı, **100 Soruda Türk Basın Tarihi**, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1973.

TOPUZ, Hıfzı, **II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**, Remzi Kitabevi, İstanbul 2003.

YILMAZ, Ayşegül, "Cumhuriyet Döneminde İttihatçılığın Devamı Bağlamında Son Posta Gazetesi", **Vakanüvis, Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi**, Yıl 4, S 1, Bahar 2019, s.446-471.

26/09/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/son-posta-gazetesi/?pdf=3368> adresinden erişilmiştir